ڕێنماییەکانی پێدانی مۆڵەتی پیشەیی کاری تاقیگەی ئەهلی بۆ شیکردنەوەی نەخۆشی

لەسەر بنەمای ماددەکانی (٨٨) و (٨٩) و (١٠٥) لە یاسای تەندروستی گشتی ژمارە ٨٩ ی ساڵی ١٩٨١ هەموارکراو ئەم ڕێنماییانەی خوارەوەمان دەرکردووە:

ماددەی یەکەم :

یەکەم: مۆڵەتی پیشەیی کاری تاقیگەیی تایبەت بۆ شیکردنەوەکانی نەخۆشی لەلایەن لیژنەی زانستی وەزارەت (بە بەشداری نوێنەری سەندیکای پەیوەندیدار) دەدرێت بەداواکاری مۆڵەت بەم مەرجانەی کە لەخوارەوە هاتووە لە ماددەی(٢) ەمی ئەم ڕێنماییانە.

دووەم: مۆڵەتی کردنەوەی تاقیگە دەدرێت بە یەك یا دوو لە هەڵگرانی مۆڵەتی کارکردن لە تاقیگە بەلایەنی کەم لە دوو پسپۆریەکان لە پسپۆریەکانی تاقیگەی کلینیکی کە لە خوارەوە هاتوون یا لە یەکێك لە بەشەکانی. بەڵام لە پارێزگاو شارۆچکەکانی کە لەیەك پسپۆری زیاتر بەردەست نیە ئەوا دەکرێ مۆڵەتی کردنەوەی تاقیگە بۆ یەك پسپۆری بدرێت، بەهاوبەشی لەگەڵ دەرچوویەکی تری کۆلیجی زانستی بەشی کیمیا یا بایۆلۆجی کە خزمەتی لە سێ ساڵ کەمتر نەبێ لە تاقیگاکانی سەر بە وەزارەتی تەندروستی.

پسپۆریەکانی تاقیگە ئەمانەن:

نەخۆشیەکانی خوێن

شیکردنەوی نەخۆشیەکانی شانەیی

کیمیای کلینیکی

وردە زیندەوەرزانی پزیشکی

بەرگری کلینیکی

بۆماوەی خانەیی

هەر پسپۆریەکی تر لە پسپۆریە سەرەکیەکانی کاری تاقیگەیی بریار لەسەر دراو لەلایەن لیژنەی زانستی وەزارەت.

ماددەی دووەم:

ئەوەی داوا مۆڵەتی کاری تاقیگەیی دەکات دەبێت ئەم مەرجانەی خورەوەی تیادا هەبێت:-

یەکەم: ناسنامەی عیراقی هەبێت

دووەم: یەکێك لە هەڵگرانی ئەم بڕوانامانەی خوارەوە بێت:-

١- هەڵگری بڕوانامەی بۆرد(ئەمریکی، عەرەبی، عێراقی یان کوردی) یان ئەندامێتی کۆلێژی شاهانەی بریتانی بۆ پاسۆلۆجی هەبێت یا هەر بڕوانامەیەکی پیشەیی هاوتایان بێت و لە دوو بەش لە بەشە سەرەکیەکانی تاقیگە مۆڵەتی پێدەدرێت بە مەرجێ کە بۆ ماوەی ساڵێك پیشەکاری کرداری هەبێت لە هەر بەشێك پاش بە دەستهێنانی بڕوانامەکەی.

٢- هەڵگری بڕوانامەی پیشەیی دبلۆمی باڵا لە زانستی نەخۆشییە کلینیکیەکان یا بڕوانامەیەکی هاوتا کە لە دووبەش زیاتر لە بەشە سەرەکیەکانی تاقیگە مۆڵەتی پێنادرێت، بەمەرجێ پیشەکاری کرداری هەبێ بەلایەنی کەم بۆماوەی ساڵێکی بەهێزکردن بۆ هەربەشێك پاش بەدەست هێنانی بڕوانامەی دبلۆم بۆ پزیشکان و دوو ساڵی پیشەکاری بەهێزکردن بۆ هەر بەشێك بۆ ئەوانەی تر.

٣- هەڵگرانی بڕوانامەی ئەکادیمی باڵا (دکتۆرا یا ماستەر) یا هاوتایان (بۆ پزیشکان و هەڵگرانی بڕوانامەی دکتۆرا و ماستەر لەدەرچوانی کۆلیژی تەکنیکاری پزیشکی لە بەشێك لە بەشەکانی کلینیکی تاقیگە ودەرمانسازان و دەرچوانی کۆلیجی زانست بەشی کیمیا و ووردەزیندەوەرزانی) لە یەکێك لە پسپۆریە سەرەکیەکانی تاقیگەی کلینیکی ئەوا لە بەشی پسپۆری خۆی مۆڵەتی پێدەدرێ بەمەرجێ پیشەکاری کرداری هەبێت لە بابەتی پسپۆریەکەی بۆ ماوەی یەك ساڵی بەهێزکردن بۆ هەڵگرانی بڕوانامەی دکتۆرا و دوو ساڵیش بۆ هەڵگرانی بڕوانامەی ماستەر پاش بەدەستهێنانی بڕوانامە باڵاکەی بەمەرجێك:-

أ. لیژنە هونەریە تایبەتیەکانی وەزارەت پاڵپشتییان بکات کەوا شارەزایی زانستی و کرداری پێویستیان هەیە بۆ هەڵسان بە کارەکانی لەبواری شارەزاییان بە گوێرەی هەڵسەنگاندنی تیۆری و کرداری کە لە دووجار زیاتر نەبێ لەساڵێك و بە نووسراوێکی داواکردنی هاوپێچ کراو بە دۆکیمێنتی پێویست و ئەوەی لە هەوڵی یەکەمی هەڵسەنگاندنەکە سەرکەوتوو نەبوو ئەوا مافی ئەوەی هەیە دووجاری تر بەشداربێت ، کاتێکیش نەیتوانی لەهەرسێ هەوڵەکانی هەڵسەنگاندنەکەی سەرکەوتوو بێ ئەوا بۆی هەیە پاش دووساڵ لە هەڵسەنگاندنی سێهەم بەشدار بێت لە دوا هەڵسەنگاندن.

ب. ئەو داواکارەی لە هیچ یەك لەم هەڵسەنگاندنانە سەرنەکەوت کە پێشتر لەم ماددەیە هاتووە ئەوا تاکە هەڵێکی تری پێدەدرێت. پاش ڕەزامەندی لیژنەی زانستی پێدانی مۆڵەتی تاقیگەیی.

ت. ئەوی هیچ یەك لەم هەوڵی هەڵسەنگاندنانەی نەبری بەبێ ئەوەی سەرکەوتووبێ و پاشان بڕوانامەیەکی بەرزتری بەدەست هێنا لە یەکێك لەو بەشانەی لە بەندی (سێهەم) لە ماددەی (١) هاتووە لەم ڕێنماییانە مافی ئەوەی هەیە داوایەك پێشکەش بکات لەگەڵ دۆکیمێنتە داواکراوەکان بۆ بەدەست هێنانی مۆڵەتی پیشەکاری کاری تاقیگەیی بە گوێرەی مەرجەکانی هاتووە لە ماددەی (٢)ی ئەم ڕێنماییانە.

٤- بۆ دەرچوانی خولەکانی تاقیگەیی ئەوانەی کاریان کردووە لە تاقیگاکان وەك لە خوارەوە:

أ. دەرچوانی خولەکانی پزیشکانی نیشتەجێی دێرین لە تاقیگاکان ئەوەی کە ماوەکەی لەدوو ساڵی بەهێزکردن کەمتر نییە ئەوا تەنها لە دوو بەش مۆڵەتیان پێدەدرێ پاش پیشەکاری کردەیی لە بواری کارەکانیان لەیەك ساڵ کەمتر نەبێ لە هەر بەشێك پاش خولەکە بەگوێرەی هەڵسەنگاندنی تیۆری و کرداری وەك لە فەقەرە (٣) دا هاتووە.

ب. دەرچوانی خوولەکانی تاقیگەیی لە وەزارەت یا فەرمانگەکانی تەندروستی لە درەچوانی کۆلیژی زانست بەشی کیمیا و ووردەزیندەوەرزانی کە ماوەکەیان لە ساڵێك کەمتر نیە و پیشەکاری کردرای لە تاقیگە پیشەکاریەکان لە بواری کاری خۆیان پاش خولەکە لە ساڵێك کەمتر نەبێ و پێنج ساڵی خزمەتی پەبێت بە گوێرەی هەڵسەنگاندنی تیوری و کرداری وەك لە بڕگەی (٣).

٥- وەزیر بۆی هەیە لەسەر پێشنیاری لیژنەی زانستی وەزارەتی تەندروستی چاو بخشێنێتەوە بە پێدانی مۆڵەتی پیشەکاری تاقیگە لە بەشێك لە بەشەکانی تاقیگا بۆ ئەو پیشەکارانەی کە خولی تاقیگاکانیان تێنەپەراندوە و ئەوانەی کە لیژنەی هونەری تایبەتمەند هەڵدەستێ بە هەڵسەنگاندنی تیۆری و کردارییان ئەمەش بە هەڵبژاردنیان بۆ وەدەستهێنانی مۆلەتی کردەی پیشەکە بەمەرجێك ماوەی کارکردنیان بۆ پزیشکان و دەرمانسازان (٨) ساڵ کەمتر نەبێ و بۆ دەرچوانی کۆلیژی زانستی بەشی کیمیا و ووردە زیندەوەرزانی (١٠) ساڵ کەمتر نەبێ گەر سەرنەکەوت لە هەڵسەنگاندنەکە ئەوا وەك لە بڕگەی (٣) هاتووە مامەلەی لەگەڵ دەکرێ.

٦- ماوەی پیشەکاری کردەیی لە تاقیگەکان بەر لە وەدەست هێنانی بڕوانامەی باڵا یا ئەوانی پیشەکاری کردەییان هەیە لە تاقیگاکان بەر لە تەواوکردنی خولی تاقیگاکان بۆیان ئەژمار دەکرێ بە مەبەستی پێدانی مۆڵەت بەمەرجێك لە نیوەی ماوەی داواکراو بۆ پیشەکاری زیاتر نەبێت.

٧- مۆڵەتی پیشەکاری تاقیگەیی نادرێت بە دەرچوانی کۆلیژی پەروەردە بە هەموو بەشەکانیەوە بە گوێرەی ماددەی (٨٨) لە یاسای تەندروستی گشتی ژمارە ٨٩ی سالی ١٩٨١ ی هەموارکراو و یاسای ژمارە (١٥)ی سالی ٢٠٠٠ ی یاسای پلەبەندی وەزیفی بۆ دەرچوانی کۆلیجی زانست (کیمیا و بایۆلۆجی) ی هەرێمی کوردستان.

٨- بۆ هەلگرانی بڕوانامەی باڵا لەسەر میلاکی وەزارەتی خوێندنی باڵا و لێکۆلینەوەی زانستی دەبێت پراکتیزەی کردەیی هەبێ لە یەکێك لە تاقیگەکانی سەر بە وەزارەتی تەندروستی بۆ ماوەی یەك ساڵ پاش وەدەست هێنانی بڕوانامەی دکتۆرا و دووساڵیش بۆ هەلگرانی بڕوانامەی ماستەر ئەم پیشکردەییەدەبێت لەسەر شێوەی (تفرغ تام) بێت بۆ ئەو ماوانەی پێشتر دیاری کراون.

ماددەی سێیەم

مۆڵەتی پیشەکاری کاری تاقیگەیی لە بەشەکانی نەخۆشیەکانی خوێن و پشکنینە شانەییەکان و پشکنینی خانەیی تەنها دەدرێت بە پزیشکان کە هەموو ئەو مەرجانەیان تیادا هەیە کە لەم رێنماییانە هاتووە هەروەها بۆئەوانەی کە پسپۆری هیماتۆلۆجیان پێ دراوە.

ماددەی چوارەم

مۆلەت پێبەخشراو بۆ کردنەوەی تاقیگەی تایبەت رێگەی پێنادرێت کارێکی تری پیشەیی بکات لە شوێنێکی تر کە بڕوانامەکەی رێگەی پێ دەدات. لە کاتی بوونی دوو بڕوانامەی جیاواز تەنها دەتوانێت کاری پیشەیی بەیەك لە بڕوانامەکانی بکات.

ماددەی پێنجەم

نابێت تاقیگە بکرێتەوە لە هیچ شوێنك تەنها لە سەنتەری پارێزگا یا شارۆچکەکەی کە مۆلەت پێدراو کاری تێدەکات یا نشتەجێیە لەو سەنتەرە گەر داواکاری مۆلەت خانەنشین کرابوو دەبێ مۆلەت پێدراو لە شوێنی نیشتەجێی هەمیشەیی خۆی کار بکات بە پالپشتی لایەنە فەرمیەکان.

ماددەی شەشەم

تاقیگەی تایبەت بۆی نیە شیکردنەوەی تاقیگەیی بکات بەدەر لەو بەشانەی کە مۆلەتی لێ وەرگرتووە ئەو بەشانەش دەبێت لەسەر لافیتە و چاپکراوەکانی تاقیگەکە و هەلواسینی لیستی پشکنینەکانی مۆلەتیان تیادا وەرگرتووە بۆ کردنیان و هەروەها نرخی پشکنینەکان لە شوێنێکی دیاری تاقیگەکە هەلبواسرێت (بە زمانی کوردی و ئینگلیزی)

ماددەی حەفتەم

أ. رێگە دەدرێت بە تاقیگە بۆ وەرگرتنی نموونەکانی کە رێگەی پێنەدراوە بۆ پشکنینیان بەمەرجێك رەوانەیان بکات بۆ تاقیگەیەکی تر کە مۆلەتی هەیە بۆ ئەنجامدانی ئەم پشکنینانە ئەنجامەکەشی بەناوی ئەو تاقیگەیە دەبێت کە پشکنینەکەی کردووە.

ب. ئەو شیکاریە تاقیگەییانەی لە ناو هەرێم ئەنجام دەدرێت بەهیچ شێوەیەك تاقیگە بۆی نیە رەوانەی تاقیگەیەکی دەرەوەی هەرێمی بکات.

ماددەی هەشتەم

خاوەنی تاقیگە بەرپرسیارە لەسەر کارەکانی لە تاقیگەکە دەکرێ دەبێت ئەمانەی خوارەوە رەچاوبکات:ـ

أ. پابەندبوون بە رێسارەوشتیەکانی پیشەکە و لانەدان لە یاساو سیستەم و رێنماییەکان
ب. ئەنجام نەدانی ئەو پشکنینانەی کە رێگەنەدراون ئەنجامی بدەن.
ت. پابەندبوون بە ئەنجامدانی ئەو پشکنینە تاقیگەییانەی کە لەلایەن وەزارەتەوە بۆی دیاری کراوە.
پ. ئاگادار کردنەوەی فەرمانگەکانی تەندروستی گشتی و چاودێری تەندروستی سەرەتایی بۆ هەر کەیسێکی پەتای کە لە تاقیگەی تایبەت دەیدۆزێتەوە بە کەمتر لە ٢٤ کاتژمێر لە دەرکەوتنی ئەنجامی پشکنینەکە و دەشکرێ بە تەلەفۆن راستەخۆی رابگەیەنرێت.
ج. پابەند بوون بە رێساکانی خاوێنی و لەناوبردنی پاشەڕۆ تاقیگەییەکان بە گوێرەی رێساکارە زانستیە پشتپێبەستراوەکان
ح. بەکار نەهێنانی هیچ ماددەیە یا ئامرازێکی پێناس گەر بە رێگە اصولیەکان هەڵنەسێنگرابێت.
خ. پابەند بوون بە نرخی پشکنینەکانی تاقیگەی دەرچوو لە وەزارەت.
د. تاقیگە بەکارناهێنرێت تەنها بۆ مەبەستە تاقیگەیەکان نەبێ بۆ پێناسکردنی پزیشکی.

ماددەی نۆیەم:

ئەو شوێنەی وەك تاقیگە دانراوە دەبێت هەموو دەزگاو ماددە تاقیگەییەکانی تیادا هەبێت بۆ ئەو بەشە یا ئەو بەشانەی تایبەتمەندیەکانی پێویستیەتی و مەرجە تەندروستیەکان کە پێویستە تیادا هەبێت بە گوێرەی ماددەی ٨٩–١٠٥ لە یاسای تەندروستی گشتی ژمارە ٨٩ بۆ ساڵی ١٩٨١ ی هەموارکراو و رێنماییەکانی وەزارەتی تەندروستی ژمارە(١) بۆ ساڵی ٢٠١٠.

ماددەی دەیەم

ئەم رێنماییانە جێبەجێدەکرێ بەسەر ئەوانەی کاردەکەن لە تاقیگاکانی نەخۆشخانە تایبەتیەکان و تایبەتمەندەکان و یا هەر تاقیگەیەکی تر کە هەڵدەستێ بە پشکنینەکانی تاقیگەیی کلینیکی بۆ نەخۆشیەکان بەرامبەر بە نرخێکی دیاریکراو.

ماددەی یازدەم:

لیژنەی زانستی تاقیگاکان لە وەزارەت هەڵدەستێ بە دیاری کردنی تاقیگاکانی پراکتیکی دانپیانراو کە مەرجی زانستی پزیشکی و کلینکی پراکتیزەکردنی تایبەتمندیەکانی تیادا هەیە یا راهێنان لەسەر پشکنینە کلینیکیەکانی نەخۆشی ، هەر ئەو لیژنە زانستیە رەزامەندی دەدات لەسەر پراکتیزەکردنەکانی لە دەرەوەی عیراق و چاوپێکەوتن لەگەڵ داواکار هەریەکەیان بە گوێرەی بەشی تایبەتمەندێتی یەکەی و رەزامەندی دان یا رەتکردنەوەی ئەم پراکتیزەکردنە.

ماددەی دوازدەهەم

لەکاتی ئامادە نەبوونی خاوەنی تاقیگە لە تاقیگاکەی خۆی بۆ ماوەی زیاتر لە (١٥) رۆژ دەبێ ئاگاداری لایەنی تەندروستی تایبەتمەند بکاتەوە بە نووسراو گەر ئارەزووی کرد بە بەردەوام بوونی کار لە کاتی ئامادەنەبوونی بۆ زیاتر لەو ماوەی پێشتر دیاری کراوە ، دەبێ جێگرەوەیەك لە شوێنی خۆی دابنێ لە هەمان بواری پسپۆری ئەو شارەزایی هەبێت پاش وەرگرتنی رەزامەندی وەزارەت لەسەری ، بە پێچەوانەی ئەوە ئەوا تاقیگەکەی دادەخرێت لەماوەی ئامادە نەبوونی لە تاقیگاکەی.

ددەی سێزدەم:

أ. لە باری جیابوونەوەی یەکێك لە هاوبەشەکانی تاقیگە ، تاقیگاکە دادەخرێت ودەبێت لە نوێوە داواکاری کردنەوەی تاقیگە پێشکەش بکات پاش ٤٥ رۆژ لەداخستنی تاقیگاکە، دووبارە کەشفی یەکەم و دووەمی بۆ شوێن و ئامێرەکانی تاقیگاکە دەکرێتەوە

ب. لەباری گۆرینی شوێنی تاقیگە بۆ شوێنکی تر ، کەشفی تازە بۆ شوێنە نوێکە دەکرێت.

ت. لەباری داخستنی تاقیگە لەلایەن خاوەنەکانیانەوە ، تەنها دوای شەش مانگ لە داخستنی تاقیگەکە بۆیان هەیە داوای کردنەوەی تاقیگەیەکی تری نوێ بکەنەوە.

ماددەی چواردەم

أ. مۆلەتی تاقیگەی تایبەت هەموو دووسالٚ جارێك لە مانگەکانی کانونی دووەم و شوباتی هەر سالٚێك نوێ دەکرێتەوە لە بەشی تاقیگاکان لە وەزارەت بە پشتگیری سەندیکای پەیوەندار.

ب. بۆ نوێکردنەوەی مۆلەتی پیشەیی تاقیگا و کردنەوەی تاقیگای تایبەتمەندی تەندروستی بۆ ئەوانەی لە دەرەوەی وەزارەتی تەندروتستین دەبێ پشتگیری لایەنی پەیوەندیداری کە کاری تیادەکا هەبێت کەوا دەرماڵەی تەفەرغ وەرناگرێت.

ماددەی پازدەم

میراتگرانی خاونی مۆلەتی تاقیگە بۆ یان هەیە ئەو مۆلەتە بەکاربهێنن بۆ ماوەی (٣) سالٚ لە بەرواری مردنی خاوەن مۆلەت پاش دیاری کردنی لێپرسراوێك لەسەر تاقیگاکە لە هەمان بەشی تاقیگەیی کە تاقیگەکەی مۆلەتی پێدراوە.

ماددەی شازدەم

وەزارەت بۆ هەیە بەرنامەی کۆنترۆلی جۆری و فێرکاری پزیشکی بەردەوام رێك بخات بۆ تایبەتمەندیە جیاوازەکانی تاقیگەیی و هەروەها وابەست کردنی هەموو تاقیگەکان بە جێبەجێکردنی بەرنامەکانی کە وەزارەت رەزامەندی لەسەر دەدات.

ماددەی حەفدەم

وەزیر بۆ هەیە مۆلەتەکانی دراون رەت کاتەوە بە گوێرەی ئەم رێنماییانە دراوە، لەو بارانەی خوارەوە:

یەکەم: گەر سەلٚمێندرا کە ئەو مۆلەتەی دراوە لەسەر بنەمای زانیاری نادروست بووە.

دووەم : نەمانی یەکێك لە مەرجەکانی ئەم بروانامەی پێدراوە.

سێیەم: نەمانی شایستەیی یاسایی هەلٚگری مۆلەتەکە.

ماددەی هەژدەم:

ناکرێت بۆ ئەو کەسەی مۆلەتی تاقیگەیی پیشەیی پێدراوە کارێکی تری پزیشکی ئەنجام بدات ، تەنها کاری لێکۆلینەوەی زانستی و وانە وتنەوە بەمەرجێك لە ٦ کاتژمێر زیاتر نەبێت لە هەفتەیەك دا.

ماددەی نۆزدەم:

ڕێگە نادرێت بە هەڵگری مۆڵەت پێدراوی تاقیگە لەیەك تاقیگە زیاتر بەڕێوەببات ، هەروەها رێگە نادرێت لقی تر بۆ تاقیگەکەی بکاتەوە یا سەرپەرشتی تاقیگەی نەخۆشخانە ئەهلیەکان بکات سەرباری تاقیگەکەی خۆی.

ماددەی بیستەم:

ئەوانەی تاقیگە دەکەنەوە بەبێ مۆڵەتی یاسایی لە وەزارەتی تەندروستی ، تاقیگەکە دادەخرێت و سزای دارایی پێدەبژێردرێت بۆ جاری یەکەم بە بڕی یەك ملیۆن دیناری عیراقی گەر بەردەوام بوو لەسەر پێچیەکەی دووبارە تاقیگای کردەوە ئەوا بە رێکاری یاسای دەدرێت بە دادگای پەیوەندی دار.

ماددەی بیسیت و یەکەم:

پێشێل کاری ئەم رێنماییانە ئەم سزایانەی بەسەر دا جێبەجێدەکرێ کە لە ماددەی (٨٩) چوارەم و ماددەی (٩٦) لە یاسای تەندروستی گشتی ژمارە ٨٩ سالی ١٩٨١ ی هەموارکراو دا هە یە.

ماددەی بیست و دوو :

هەموو ئەو رێنماییانەی تایبەت بە تاقیگاکان کە پێشتر دەرچووە لادەبرێن و ئەم رێنماییانەش کاری پێدەکرێ لە رۆژی بلاوکردنەوەی لە رۆژنامەی (وقائع کوردستان).

د.رێکەوت حمە رشید کریم
وەزیری تەندروستی
هەرێمی کوردستان